

opinie

Groen onderwijs en de EU

Wiens competentie?

FOTO: ALEXANDROS AVRAMIDIS

Nederland is binnen de Europese Unie niet uniek als het gaat om de verantwoordelijkheid van het landbouwministerie voor het groen onderwijs. Prof.dr. Martin Mulder dook in de materie en stelt vast dat het Ministerie van LNV in het kader van het Europese voorzitterschap van Nederland een kans voor open doel heeft gemist om bij te dragen aan de bevordering van het landbouwonderwijs in Europa.

De discussie is even geluwd, maar voor het aantreden van Cees Veerman als minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, werd er druk gesproken over de overheveling van de verantwoordelijkheid voor het landbouwonderwijsbestel

van het toenmalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij naar het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Zelf heb ik nog maar redelijk kort ervaring met het landbouwonderwijs, maar sinds ik in Wageningen ben gestart (in oktober 1998), is mij verteld dat de discussie

over de allocatie van de bestelverantwoordelijkheid bij iedere verkiezing terugkeert. Tevens werd mij elke keer gezegd dat we in Nederland ook een uitzonderingspositie innemen wat deze verantwoordelijkheid betreft. Nederland zou het enige land zijn waar het landbouwonderwijs in zijn

◀ **Nederland neemt binnen de Europese Unie geen uitzonderingspositie in als het gaat om de verantwoordelijkheid van het landbouwministerie voor het groen onderwijs. In Griekeland bijvoorbeeld is de situatie precies hetzelfde. Op de foto: studenten van de American Farm School in Thessaloniki krijgen instructie**

Tabel 1: Verantwoordelijke ministeries voor groen onderwijs binnen de Europese Unie en de kandidaatlanden (augustus 2004)

Landen	Onderwijs	Landbouw	Economische Zaken
<i>EU Lidstaten</i>			
Austria			
Belgium	•	•	
Cyprus		•	
Czech Republic	•		
Denmark	•		
Estonia	•		
Finland	•		
France		•	
Germany	•	•	•
Greece	•	•	
Hungary		•	
Ireland	•	•	
Italy	•		
Latvia	•		
Lithuania	•	•	
Luxemburg	•		
Malta	•		
Netherlands		•	
Poland	•		
Portugal	•	•	
Slovakia	•	•	
Slovenia	•		
Spain	•		
Sweden	•	•	
United Kingdom/ England	•		
<i>Kandidaatlanden</i>			
Bulgaria		•	
Romania	•		
Turkey		•	

totaliteit onder het Ministerie van LNV ressorteert.

Ik kon daar destijds weinig tegenin brengen, maar heb wel zo hier en daar eens nagevraagd of dat inderdaad zo was. Niemand kon mij er het fijne van vertellen. Toevallig kwam emeritus hoogleraar agrarische onderwijskunde Shigeo Tajima uit Japan een keer op bezoek, juist toen genoemde discussie weer eens oplaaide. Hij informeerde mij over de ontwikkelingen in Japan, die ook werden bevestigd door de Nederlandse Landbouwrap in Japan. De stekking van het verhaal was dat jaren geleden was besloten de bestelverantwoordelijkheid over te hevelen van hun Ministerie van landbouw naar het ministerie van onderwijs. De agrarische sector was er achteraf niet blij mee, en het advies aan Nederland was

overduidelijk: geef niet weg wat je hebt. De binding met de sector verwartert, en dat is slecht voor zowel de sector, het onderwijs, als de leerlingen en studenten.

Nu ik een jaar bij het Cedefop (het Europees Centrum voor de Ontwikkeling van het Beroepsonderwijs) in Thessaloniki zit, heb ik de gelegenheid aangegrepen om helderheid over deze vraagstelling te krijgen. Ik dacht dat er wel overzichten zouden bestaan, of landenstudies, waarin duidelijk zou worden vermeld welke ministeries in de EU hoeden over het landbouwonderwijs. Dat was echter niet het geval. Als ik antwoord wilde hebben, zou ik dus zelf aan de slag moeten gaan, en dat heb ik vervolgens ook gedaan. Ik had er een hard hoofd in dat ik op korte termijn antwoord

zou krijgen op de gestelde vraag, want ik wilde er na mijn start bij het Cedefop begin juli meteen mee beginnen. Het is echter opvallend hoeveel ministeries tijdens de zomervakantie doorwerken en hoeveel experts daar dan toch nog bereikbaar zijn, uitzonderingen daargelaten; van het betreffende ministerie in Italië heb ik nog steeds geen rechtstreeks antwoord op mijn vraag. Eind augustus had ik evenwel het overzicht compleet (zie Tabel 1).

Een uitzondering?

Uit tabel 1 blijkt dat we het beeld over welk ministerie de verantwoordelijkheid heeft voor het landbouwonderwijsbestel wat genuanceerder moeten →

bekijken dan aanvankelijk door sommigen gedacht. Inderdaad zijn er binnen de genoemde landen (de kandidaatlanden meegerekend) slechts weinige waar het ministerie van landbouw als enige de verantwoordelijkheid heeft voor het landbouwonderwijsbestel. Nederland deelt haar 'uitzonderingspositie' met Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Bulgarije en Turkije. Is het toeval dat Nederland en Frankrijk beide tot de top drie van de exportlanden van agrarische producten ter wereld behoren, en dat in beide landen de verantwoordelijkheid voor het landbouwonderwijs valt onder het ministerie van landbouw (Le ministère de l'Agriculture, de l'Alimentation, de la Pêche et des Affaires Rurales)?

Het geheel overziend kan worden geconcludeerd dat in ongeveer de helft van de lidstaten en kandidaatlanden de verantwoordelijkheid voor het landbouwonderwijs berust bij het ministerie van landbouw of wordt gedeeld tussen dit ministerie en het ministerie van onderwijs.

Sectorale benaderingen

Wat betekent dit 'gemengd bedrijf' voor het Europese en Nederlandse landbouwonderwijsbeleid? Het maakt het in ieder geval lastig om op Europees niveau het landbouwonderwijs aan tafel te krijgen. Natuurlijk zijn er allerlei initiatieven, maar wat betreft het Europese landbouwonderwijsbe-

evaluatie van opleidingen, examenrichtlijnen, het organiseren van stageplaatsen, skills assessments, validering van beroepsvaardigheden, en transparantie van diploma's. Er is toen reeds overeengekomen dat werkenden in de landbouw een 'qualifications and skills booklet' zouden moeten krijgen, een soort voorloper van de Europass voor het beroepsonderwijs. Dit alles natuurlijk gebaseerd op het subsidiariteitsbeginsel dat bij het onderwijsbeleid in de EU wordt gehanteerd.

Herkansing

Binnen het Europese beroepsonderwijsbeleid is momenteel bijzonder veel aandacht voor de sectorale benadering. De Commissie en Cedefop zijn ook betrokken geweest bij het opstellen van genoemde overeenkomst. Vervult de agrarische sector weer eens een voortrekkersrol, in dit geval in de sociale dialoog over het beroepsonderwijs in Europa? Ik denk het wel. Loopt het Nederlandse groen-onderwijsbeleid daarmee in de pas? Ik denk het niet. Het Europese voorzitterschap, en dan vooral het Ministerie van LNV, heeft een kans voor open doel gemist om bij te dragen aan de bevordering van het landbouwonderwijs in Europa. Zou het niet goed geweest zijn – als een van de meest succesvolle landen in het agri-foodcomplex – als er een grootschalige conferentie zou zijn georganiseerd met de beleidsverantwoordelijken, de sociale partners en het onderwijsveld over de prioriteiten en programma's voor de verdere ontwikkeling van het groene onderwijs in Europa? Uitdagingen zat zou ik zeggen. Is dit gemis een gevolg van de zwakke koers ten aanzien van het landbouwonderwijsbeleid van het Ministerie van LNV van de laatste jaren? Ik denk: misschien wel. Het is nooit te laat voor een herkansing. In ieder geval hebben we momenteel een helder beeld van de competenties van de overheden binnen de EU en de kandidaatlanden ten aanzien van het groene onderwijs. ☞

Martin Mulder

Martin Mulder is hoogleraar Educatie en Competentie Studies bij Wageningen Universiteit

Het Europese voorzitterschap, en dan vooral het Ministerie van LNV, heeft een kans voor open doel gemist.

Verder valt op dat in een aantal landen de verantwoordelijkheid voor het landbouwonderwijs is verdeeld over de ministeries van onderwijs en landbouw. In veel van die gevallen is het zo dat het ministerie van landbouw verantwoordelijk is voor het initiële en postinitiële beroepsonderwijs en het ministerie van onderwijs voor het hoger onderwijs. Tenslotte is in ongeveer de helft van de landen het ministerie van onderwijs alleen verantwoordelijk voor het landbouwonderwijs, al wordt daarbij wel vaak opgemerkt dat er goede contacten zijn met het ministerie van landbouw als het gaat om het landbouwonderwijsbeleid. Opgemerkt moet worden dat door de samenstelling van lidstaten als het Verenigd Koninkrijk (met Engeland, Schotland, Wales en Noord-Ierland), Duitsland (met de Länder) en België (met een Franse, Vlaamse en Duitse gemeenschap) de situatie binnen deze staten kan variëren, ofschoon het dan meer gaat om andere labels dan om fundamentele verschillen. In het algemeen kan voor die staten worden gesteld dat hoe kleiner de bestuurlijke eenheid, des te meer bestuurlijke taken zijn geconcentreerd bij minder departementen.

leid is er geen structurele aanpak die wordt gecoördineerd vanuit de Europese Commissie. De Afdeling Beroepsonderwijs van het Directoraat-Generaal Onderwijs en Cultuur van de Europese Commissie heeft wel alle aandacht voor het beroepsonderwijs, maar kan geen uitspraak doen voor het gehele landbouwonderwijs. Immers, het zijn de Directeuren-Generaal Beroepsonderwijs van de ministeries van onderwijs (en alle varianten die daarvan binnen de Unie bestaan) van de lidstaten die een structurele samenwerkingsrelatie hebben met de Commissie. En dat terwijl de Europese sociale partners in de landbouw, de Employers' Group of the Committee of Agricultural Organisations in the European Union (GEOPA-COPA) en de European Federation of Trade Unions in Food, Agriculture, Tourism and Allied Branches (EFTAT), al in 2002 een overeenkomst hebben gesloten over het beroepsonderwijs in de landbouw. Het voert te ver hier verder over uit te wijden, maar deze overeenkomst bindt aangesloten sociale partners in de EU aan afspraken over de betrokkenheid bij het opstellen van referentiekaders voor diploma's, het voorbereiden van opleidingsprogramma's,